05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF BIN ABDUL RAHMAN (1938 – 2010) SUMBANGANNYA PADA MASYARAKAT PENGKALAN HULU

ISMAIL BIN IBRAHIM

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

FAKULTI SAINS KEMANUSIAAN
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2020

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF BIN ABDUL RAHMAN (1938 – 2010)
SUMBANGANNYA PADA MASYARAKAT
PENGKALAN HULU

ISMAIL BIN IBRAHIM

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

DISERTASI INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI
KEPERLUAN BAGI IJAZAH SARJANA SASTERA
(MOD PENYELIDIKAN)

FAKULTI SAINS KEMANUSIAAN
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
TANJONG MALIM PERAK
2020

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

UPSI/IPS-3/BO 32
Pind : 00 m/s: 1/1

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

Sila tanda (√)
Kertas Projek
Sarjana Penyelidikan
Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus
Doktor Falsafah

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada 17 (hari bulan) 12 (bulan) 2020

i. **Perakuan pelajar :**

Saya, ISMAIL BIN IBRAHIM (SILA NYATAKAN NAMA PELAJAR, NO. MATRIK DAN FAKULTI) dengan ini mengaku bahawa disertasi/tesis yang bertajuk ______________________________

adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan dengan sejelasnya dan secukupnya

____

Tandatangan pelajar

ii. **Perakuan Penyelia:**

Saya, PM. DR. ABD RAHMAN ABD GHANI (NAMA PENYELIA) dengan ini mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF (1938 - 2010) SUMBANGANNYA PADA MASYARAKAT PENGKALAN HULU PERAK

(TAJUK) dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian/sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah SARJANA SASTERA (USULUDDIN) (SLA NYATAKAN NAMA IJAZAH).

17/12/20

Tarikh

Tandatangan Penyelia

PROF. MADYA DR. ABD RAHMAN BIN ABD GHANI
Pensyarah Kanan
Jabatan Pengajian Islam
Fakulti Sains Kemanusiaan
Universiti Pendidikan Sultan Idris

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM

Tajuk / *Title*: TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF (1938-2010) SUMBANGANNYA PADA MASYARAKAT PENGKALAN HULU PERAK

No. Matrik /*Matric No.*: 2014100 1014

Saya / *I* : ISMAIL BIN IBRAHIM

(Nama pelajar / *Student's Name*)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-
acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
   The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris

2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
   Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.

3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
   The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.

4. Sila tandakan (√) bagi pilihan kategori di bawah / *Please tick (√) from the categories below:-*

☐	SULIT/*CONFIDENTIAL*	Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / *Contains confidential information under the Official Secret Act 1972*
☐	TERHAD/*RESTRICTED*	Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / *Contains restricted information as specified by the organization where research was done.*
☐	TIDAK TERHAD / *OPEN ACCESS*	

PROF. MADYA DR. ABD RAHMAN BIN ABD GHANI
Pensyarah Kanan
Jabatan Pengajian Islam
Fakulti Sains Kemanusiaan
Universiti Pendidikan Sultan Idris

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

(Tandatangan Penyelia / *Signature of Supervisor*)
& (Nama & Cop Rasmi / *Name & Official Stamp*)

Tarikh: 17/12/20

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini **SULIT @ TERHAD**, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai **SULIT** dan **TERHAD**.

Notes: If the thesis is CONFIDENTAL or RESTRICTED, please attach with the letter from the related authority/organization mentioning the period of confidentiality and reasons for the said confidentiality or restriction.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PENGHARGAAN

بسم الله الرحمن الرحيم

Bersyukur kepada Allah S.W.T atas segala nikmat yang telah diberikan kepada hamba-hambaNya terutama nikmat Islam dan Iman. Kerana taufiq dan hidayahNya pengkaji dapat menyiapkan kajian ini walaupun terpaksa mengharungi pelbagai rintangan dalam menyelesaikan kajian ini.

Pengkaji ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada Yang Berbahagia Prof. Madya Dr. Abdul Rahman bin Abdul Ghani sebagai penyelia yang telah memberi tunjuk ajar sepanjang masa bagi menyiapkan disertasi ini. Semoga tunjuk ajar dan jasa baik yang dicurahkan mendapat ganjaran dari Allah S.W.T.

Ucapan terima kasih kepada Yang Berbahagia Tan Sri Dato' Seri Dr. Harussani bin Zakaria, Yang Berbahagia Ustaz Zamri bin Hashim, Yang Berbahagia Ustaz Mad Dali bin Razali kerana sudi meluang masa bertemubual mengenai Tuan Guru Haji Abdul Latif

Tidak lupa sekalung penghargaan kepada pihak Perpustakaan Akademi Pengajian Islam, Perpustakaan Utama Universiti Malaya, Perpustakaan Tun Abd Razak, Ipoh, Perpustakaan Awam Tapah dan lain-lain.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Istimewa buat bonda, isteri tersayang, anak-anak serta sahabat handai dan pelajar-pelajar Maahad Tahfiz al-Quran Wal-Qiraat ad-Din yang telah mendoakan kejayaan. Pengkaji mengucapkan ribuan terima kasih dan turut mendoakan agar kalian sentiasa memperolehi keredaan Allah S.W.T

Ismail bin Ibrahim
Fakulti Pengajian Islam
Universiti Perguruan Sultan Idris,
Tanjung Malim
Perak.

Maahad Tahfiz al-Qur’an wa al-Qiraat ADDIN-8
Kg. Baru Air Kuning
Kampar
Perak Darul Ridzuan.
01 Feruari 2019

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk memperhalusi sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman pada masyarakat Pengkalan Hulu. Pengkaji menggunakan metod temubual bagi memperolehi maklumat berkaitan tajuk yang sedang dikaji. Dapatan kajian mendapati bahawa, beliau adalah seorang tokoh yang sangat mencintai ilmu pengetahuan dan bersungguh-sungguhnya untuk mendapatkannya walaupun terpaksa kehilangan kedua ibu dan ayahnya. Beliau berjaya mengubah lanskap kehidupan masyarakat yang hidup dalam kejahilan agama dengan menubuhkan Madrasah ad-Diniah al-Latifiah. Penubuhannya menjadikan masyarakat kampong yang dahulunya kurang mengamalkan amalan Islam kini berubah menjadi orang yang taat kepada perintah Ilahi. Selain dari itu, beliau dilihat sebagai seorang tokoh agama yang berjaya membenteras ajaran sesat dan amalan kurafat yang berakar umbi dalam masyarakat. Kesimpulannya, sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman boleh dibahagikan kepada dua bahagian iaitu dalam pendidikan dan dakwah pada masyarakat Pengkalan Hulu. Implikasi daripada kajian ini, dapat dijadikan sebagai panduan dan bahan rujukkan kepada yang berkeinginan untuk mencari ketokohan ulama negeri Perak yang setanding dengan negeri-negeri lain.

Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF BIN ABDUL RAHMAN (1938 – 2010) HIS CONTRIBUTION TO THW COMMUNITY AT PENGKALAN HULU

ABSTRACT

This study aims to emphasis the contribution of Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman in society Pengkalan Hulu. The researcher used the interview method to obtain information related to the topic being studied. The study found that he was a character who loved knowledge and strive to get it even forces to lose his parent. He managed to change the lifestyle of people living in ignorance of religion by setting up ad-Diniah Madrasah al-Latifiah. Its establishment makes the villagers who formerly lacked practice Islam now turned into people who obey God's commandments. In addition, he is seen as a religious figure who has successfully eradicated heresy and superstition practices that been rooted in society. In conclusion, the contribution of Hajj Abdul Latif bin Abdul Rahman can be divided into two parts: education and preaching in the community of Pengkalan Hulu. Implications of this study can serve as a guidance and reference material for those who wish to seek leadership scholars of Perak that is comparable to other states.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

KANDUNGAN

		Muka Surat
PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN		**ii**
PENGESAHAN PENYERAHAN DISERTASI		**iii**
PENGHARGAAN		**iv**
ABSTRAK		**vi**
ABSTRACT		**vii**
KANDUNGAN		**viii**
SENARAI KEPENDEKAN		**xi**
PANDUAN TRANSLITERASI		**xii**
BAB 1 PENGENALAN		
1.1	Pendahuluan	1
1.2	Latar Belakang Kajian	3
1.3	Permasalahan Kajian	5
1.4	Objektif Kajian	8
1.5	Persoalan Kajian	8
1.6	Kepentingan Kajian	9
1.7	Kajian Terdahulu	10
1.8	Skop Kajian	13
1.9	Metodologi Penyelidikan	14

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.1.9 Metod Pengumpulan Data 15

a. Perpustakaan 15

b. Temu Bual 16

1.9.2 Metod Analisis Data 17

a. Metod Induktif 17

b. Metod Deduktif 18

1.9.3 Data Primer 18

1.9.4 Data Sekunder 19

1.10 Sistematika Penulisan 19

1.11 Kesimpulan 21

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 2 LATAR BELAKANG TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF BIN ABDUL RAHMAN

2.1 Pendahuluan 23

2.2 Latar Belakang Kehidupan 24

2.3 Latar Belakang Pendidikan 25

2.4 Sifat-sifat keperibadian Tuan Guru Haji Abdul Latif 28

2.4.1 Ketaatan 29

2.4.1.1 Warak 30

2.4.1.2 Ketawadukan 33

2.4.1.3 Kezuhudan 36

2.5 Menepati Masa 39

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

2.6 Sabar 41

2.7 Sedia Membantu 42

2.8 Prihatin dan Teliti 43

2.9 Kepintaran 47

2.10 Pengaruh Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam Masyarakat 50

2.11 Anugerah 52

2.12 Amanat 53

2.13 Kematian 53

2.14 Kesimpulan 56

BAB 3 PEMIKIRAN TUAN GURU HAJI ABDUL DALAM FATWA KERAJAAN NEGERI PERAK

3.1 Pendahuluan 57

3.2 Pemikiran Dari Sudut Aqidah 58

3.2.1 Isu Ajaran Wehdatul Wujud 59

3.2.2 Isu Ajaran Cahaya Qursani 63

3.2.3 Isu Penggunaan Kalimah Allah Untuk Orang Bukan Islam 66

3.3 Pemikiran Dari Sudut Fiqh 70

3.3.1 Isu Tanah Waqaf Khas Masjid Taiping 71

3.3.2 Isu wanita menyerupai lelaki (pengkid) dan Hukum lelaki menyerupai perempuan (pondan/ Mak Nyah) 76

3.4 Merujuk Pandangan Ulama 80

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

3.4.1 Isu Penyalahgunaan Kubur di Tanah Rizab Perkuburan Kampung Changkat Bincang Malim Nawar 80
3.4.2 Isu Senaman Yoga 84
3.4.3 Isu Syarikat Rufaqa` Corporation Sdn Bhd dan Rangkaian Syarikat Gabungannya 87
3.4.4 Isu Ajaran Ayah Pin 93
3.5 Kesimpulan 96

BAB 4 : SUMBANGAN TUAN GURU HAJI ABDUL LATIF

4.1 Pendahuluan 98
4.2 Sumbangan Dalam Pendidikan 99
4.2.1 Mendirikan Sekolah Pondok 100
4.2.2 Menjadi Pentadbir di Madrasah ad-Diniah al-Latifiah 107
4.2.3 Menyediakan Kelengkapan dan Kemudahan Pondok 109
4.2.4 Menjadi Tenaga Pengajar di Madrasah Yusufiah 111
4.3 Sumbangan Pondok Pak Teh Dalam Melahirkan Ulama` 112
4.3.1 Ustaz Mad Dali bin Razali 113
4.3.2 Ustaz Zaki bin Mansur 113
4.3.3 Ustaz Fahmi bin Abdul Khair 113
4.3.4 Ustaz Mohd Zairil bin Saharuddin 114
4.3.5 Ustaz Fakhri bin Abdullah Zawawi 114
4.4 Sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif Dalam Dakwah 115

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

4.4.1 Membenteras Ajaran Sesat 117
4.4.2 Membenteras Amalan Kurafat 122
4.4.2.1 Mandi Safar 123
4.4.2.2 Santapan Makhluk Halus 126
4.5 Kesimpulan 130

BAB LIMA PENUTUP DAN CADANGAN 132

5.1 Pendahuluan 132
5.1.1 Jadual, sikap Tuan Guru Haji Abdul terhadap fatwa Akidah 138
5.1.2 Jadual sikap Tuan Guru Haji Abdul terhadap fatwa Fiqh 139
5.2 Saranan Kajian 140

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI JADUAL

No. Jadual **Muka Surat**

5.1	Sikap Tuan Guru Haji Abdul terhadap fatwa Akidah	138
5.2	Sikap Tuan Guru Haji Abdul terhadap fatwa Fiqh	139

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI KEPENDEKAN

a.s	*Alayhi al-Salam*
c	Cetakan
En	Encik
et all	Lebih dari seorang penulis
Hal	Halaman
Ibid	rujukan sebelum
M	Masihi
op. cit. Opera citato	rujukan bersilang
r.a	*Ra diya Allah ‘Anhu*
s.a.w	*Salla Allah ‘Alayh wa Sallam*
Sdn.Bhd	Sendirian Berhad
s.w.t	*Subhanahu wa Ta‘ ala*
t.t	Tanpa tarikh
t.t.p	Tanpa tempat penerbit

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

t.p Tanpa penerbit

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PANDUAN TRANSLITERASI

Senarai pedoman tersebut adalah seperti berikut:

i. Huruf konsonan

Huruf Arab	Nama	Huruf Latin
ا	*alif*	a / ’
ب	*bā*	b
ت	*Tā*	t
ث	*Thā*	th
ج	*jīm*	j
ح	*kā*	ḥ
خ	*Khā*	ka
د	*dāl*	d
ذ	*dhāl*	dh
ر	*rā*	r

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi
05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

ز	*zay*	z
س	*sīn*	y
ش	*syīm*	sy
ص	*sād*	ṣ
ض	*dād*	ḍ
ط	*ṭā*	ṭ
ظ	*ẓā*	ẓ
ع	*ayn*	‘
غ	*ghayn*	gh
ف	*fā*	f
ق	*qāf*	q
ك	*kāf*	k
ل	*lām*	l
م	*mīm*	m
ن	*nūn*	n

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi
05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

و	*waw*	w
ه	*hā*	h
ي	*yā*	y
ة	*tā marbūtah*	Ḥ

Huruf Vokal

vokal	huruf Arab	Huruf Latin
Pendek	(fathah) _______	a
	(dammah) _______	u
	(kasrah) _______	i
Panjang	آ	ā
	اَوْ	ū
	اِيْ	ī
diftong	اَوْ	aw
	اِيْ	ay
	يّ	iy/ī
	وّ	uww

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 1

PENDAHULUAN

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.1 Pengenalan

Pendidikan adalah satu saluran atau perantaraan paling utama dalam memajukan sesuatu bangsa dan agama. Pendidikan merupakan suatu bentuk pembinaan peradaban dan tamadun manusia serta melambangkan tahap kemajuan sesuatu bangsa dan Negara. Malaysia atau sebelumnya dikenali dengan nama Tanah Melayu mempunyai sejarah kerancakan dan kegemilangan tersendiri dalam bidang pendidikan.[1]

[1] Al-Attas, S.M.N (1972) *Islam Dalam Sejarah dan Kebudayaan Melayu*. Bangi: UKM. Hal 3

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Samaada sebelum penjajahan kuasa barat iaitu di zaman kedatangan Islam dengan sistem pendidikan yang berorentasikan agama Islam mahupun selepas zaman penjajahan Tanah Melayu.[2]

Kedatangan Islam yang menjadi pengaruh besar di alam Melayu ini sehingga berjaya mencabut akar umbi pengaruh Hindu dan Buddha. Kedatangan Islam manandakan bermulanya era baru dan berakhirnya era lama di alam ini. Islam turut mengasaskan satu sistem ilmu yang berasaskan kepada pengkajian alam semesta yang menggunakan tatatertib akal.

Sejarah membuktikan bahawa Islamlah yang berperanan menghapuskan buta huruf dalam kalangan masyarakat alam Melayu atau bermaksud masyarakat Melayu baru berpendidikan dan intelektual dengan kedatangan Islam. Justeru itu, Islam adalah pengasas kepada sistem pendidikan di Tanah Melayu.[3]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Jelaslah bahawa dengan kemunculan agama Islam yang dianuti maka sistem pendidikan mula menebar di negeri Tanah Melayu seperti Kelantan, Terengganu, Kedah dan Perak. Fanomina pengislaman masyarakat Melayu turut menyaksikan kemunculan sekolah-sekolah pondok yang dipimpin oleh ulama-ulama tempatan dan luar negara.

[2] Al-Attas, S.M.N (1972) *Islam Dalam Sejarah dan Kebudayaan Melayu*. Bangi: UKM. Hal 3
[3] Al-Attas, S.M.N (1972) *Op.cit*. Hal 3

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.2 Latar Belakang Kajian

Sekolah Pondok merupakan sekolah yang mempunyai sistem pendidikan tradisional yang banyak ditubuhkan di Malaysia, Indonesia (dikenali sebagai pesantren) dan di Thailand (Patani).[4]

Sistem pengajian yang dijalankan di pondok adalah menyamai dengan sistem pengajian pada zaman Rasulullah SAW dan zaman sahabat. Para sahabat akan mengelilingi Rasulullah SAW atau lebih dikenali dengan nama *halaqah* untuk mendengar pengajaran baginda. Cara duduk dalam *halaqah* di hadapan guru inilah yang digunapakai di seluruh pondok Tanah Melayu juga dinamakan sebagai pengajian secara umumi.[5]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Selain menjalankan pengajian secara *umumi*, Terdapat juga sebahagian daripada pondok menjalankan pengajian secara *nizomi* untuk pelajar muda seperti di Madrasah Manabi`ul Ulum, Penanti dan Madrasah al- Masriyah Pokok Sena Kedah. Sukatan pelajaran yang diajar di podok pula adalah seperti tauhid, fiqh, tafsir al-Quran, hadith dan lain-lain. Marhaban dan berzanji juga turut dipelajari oleh pelajar, namun ianya hanyalah pada malam-malam minggu sahaja. Apabila selesai sahaja solat, Tuan Guru akan duduk di suatu tempat dan di kelilingi oleh murid-murid. Institut pendidikan tradisioanl inilah yang telah pun mengukir nama dalam melahirkan ramai generasi ulama di negara kita.[6]

---

[4]Abd Rahman Abd Ghani, et all. *Perlaksanaan kurikulum tajwid di sekolah-sekolah pondok negeri Perak.*Kertas Kerja Unisza International Seminar on al-Quran in Contemporary Society. Hal 36
[5] Abd Rahman Abd Ghani, et all. *Op.cit* Hal 36
[6] *Ibid* Hal 37

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Seterusnya pendidikan di negeri Perak juga bermula dalam bentuk pengajian pondok. Sewaktu zaman pemerintahan Sultan Muzaffar Syah[7] terdapat seorang guru agama yang bernama Syeikh Ibrahim Mahmud.[8]

Beliau telah mendirikan sebuah pusat pengajian di Bota Kanan, Parit Perak. Hal ini menunjukkan bahawa pengajian pondok telah wujud pada kurun ke- 17 di negeri Perak.[9] Pengajian pondok terus berkembang di negeri ini pada awal kurun ke-19 dengan penubuhan beberapa buah pondok lain seperti Pondok Batu Hampar, Pondok Lubuk Merbau dan Pondok Malim Nawar. Manakala pada tahun 1930-an dua buah pondok orang Banjar pula dibina iaitu di Kuala Kurau dan Tanjung Piandang. [10]

Pengajian pondok semakin berkembang pesat di negeri Perak dengan tertubuhnya Madrasah Al-Diniah Al-Latiffiah (Pondok Pak Teh). Pengasas pondok ini adalah seorang ulama terkenal yang bernama Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman atau lebih dikenali dengan panggilan "Pak Teh". Pondok ini masih mengekalkan sistem pengajian berbentuk halaqah (pelajar duduk behadapan dengan Tuan Guru). Kitab pengajian yang digunapakai pula adalah kitab-kitab turas (kitab kuning)[11].

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

---

[7]Sultan Muzaffar Shah berasal dari Kampar, Sumatera, Indonesia. Baginda telah ditabal menjadi Sultan Perak yang pertama pada tahun 1528 masihi. Baginda telah memerintah Perak dari tahun 1528 hingga 1549 masihi iaitu dua puluh satu tahun. Pusat pemerintahan Baginda waktu itu di 'Tanah Abang' dan sekarang dikenali sebagai Teluk Bakong di mukim Bota, Parit, Perak. Baginda mangkat pada tahun 1549 dan dimakamkan di Tanah Abang. Lihat Ahmad Fawzi Mohd Basri (1986), *Cempaka Sari Sejarah Kesultanan Negeri Perak*, c.1, Ipoh: Yayasan Perak, Hal. 15, 16.

[8]Syeikh Ibrahim Mahmud ialah seorang guru agama yang berasal dari Kampar, Sumatera Indonesia. Lihat: *Institut pendidikan al-Quran di Malaysia*. Selangor. Hal 47

[9] Mohd Yusof Ahmad (2015) *Institut pendidikan al-Quran di Malaysia*. Selangor. Hal 48

[10]*Ibid*

[11] Latifah Abdul Majid, Siti Nur Fariza Jumari & Sabri Mohamad (2011) *op.cit*, Hal 243

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pada awal penubuhan Madrasah al-Diniah al- Latiffiah, bilangan murid yang menerima cara pendidikan yang diperkenalkan itu hanyalah seramai 3 orang sahaja.[12] Walaupun madrasah atau pondok ini sudah berpuluh tahun ditubuhkan namun tiada catatan khusus di buat untuk mengetahui jumlah pelajar yang telah menuntut ilmu di pondok ini.[13] Perkara ini menyukarkan penulis untuk mendapatkan maklumat yang lebih terperinci berkaitan jumlah pelajar.

Penubuhan pondok Pak Teh dan sumbangannya sebagai tempat penyebaran ilmu agama amat menggembirakan hati masyarakat negeri Perak terutamanya bagi masyarakat setempat . Sekaligus membuka mata masyarakat akan kepentingan pondok ini.[14]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.3 Permasalahan Kajian

Kejayaan dalam mendidik masyarakat Melayu dahulu berkait rapat dengan peranan dan sumbangan intelektual Islam atau lebih dikenali dengan panggilan ulama. Peranan dan sumbangan mereka juga amat besar kerana keilmuan dan pengetahuan dimiliki mereka dicurahkan kepada masyarakat yang mencari-cari arah, tujuan dan hidup dalam kejahilan. Mereka diibaratkan sebagai pelita petunjuk dan guru yang membawa kebenaran.[15]

---

[12] *Ibid*
[13] *Ibid*
[14] *Ibid*
[15] Shaharuddin bin Saad (2014). Kertas Kerja bertajuk ,*Tok Senggora: sumbangan terhadap penullisan kitab tajwid lama di Malaysia*. International Research Management and Innovation Conference. Kuala Lumpur

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Menurut Bariyah dan Ishak Saat, proses perkembangan Islam bermula dengan sumbangan yang dimainkan oleh ulama.[16] Kemudiannya disambung oleh institut pengajian pondok serta berjaya melahirkan masyarakat Melayu baru yang berteraskan Islam.

Malah ia juga berjaya melahirkan kesatuan pemikiran dalam kalangan orang Melayu Islam yang besifat terbuka dan berfikiran rasional ketika berhadapan dengan masyarakat majmuk.[17] Bariyah dan Ishak Saat turut menyatakan bahawa sumbangan ulama amat besar dan berterusan dalam memastikan akidah dan amalan umat Islam berada pada landasan yang benar.[18]

Permasaalahannya ialah kajian mengenai sumbangan ulama masih berkurangan. Kenyataan pengkaji turut disokong oleh kajian Bariyah dan Ishak Saat yang menyatakan bahawa kajian terhadap sumbangan ulama sebagai pemimpin bawahan kurang diberi tumpuan.[19] Seterusnya, terdapat sebuah makalah yang bertajuk Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman: Intelektual Pembangunan Pendidikan Islam di Negeri Perak yang dikarang oleh Latifah Abdul Majid dan rakan-rakannya menyatakan dalam kesimpulannya bahawa ketokohan Tuan Guru Haji Abdul Latif Bin Abdul Rahman dalam pelbagai bidang menerusi sumbangan beliau kepada masyarakat dan dunia pendidikan.

[16] Bariyah Bt Basiran dan Ishak Saat (2015) *Ulama dan Politik Kedah 1842 – 1960* .Tanjong Malim.UPSI. Hal 25
[17] *Ibid*
[18] *Ibid*. Hal 14
[19] Bariyah Bt. Hj Basiran dan Ishak Saat (2015) *Ulama dan Politik Kedah 1842 – 1960* .Tanjong Malim.UPSI. Hal 21

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Beliau juga merupakan seorang tokoh ulama' yang banyak memberi sumbangan terhadap masyarakat. Sikap yang ditonjolkan melalui keperibadian yang berhemah dan baik pula menunjukkan kewibawaan beliau sebagai tokoh yang dihormati dan disegani oleh penduduk.

Permasalahannya ialah kajian yang dijalankan oleh Latifah Abdul Majid dan rakan-rakannya hanyalah berbentuk makalah sahaja dan perbahasannya masih boleh diperluaskan lagi. Contohnya berkaitan pemikiran beliau dalam fatwa. Kajian Latifah Abdul Majid sedikit pun tidak menyentuh perkara berkenaan.

Selain dari itu, melalui pembinaan Madrasah al-Latifiah atau lebih dikenali dengan pondok Pak Teh memperlihatkan sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam pendidikan Islam di Pengkalan Hulu Perak. Kerana bagi mendapatkan pendidikan formal, terutama dalam pendidikan Islam bagi masyarakat Islam Pengkalan Hulu adalah rendah. Sebelum tahun 1970 hanya terdapat dua buah sekolah sahaja iaitu Sekolah Kebangsaan Kroh (SKK) dan Sekolah Menengah Kebangsaan (SMK) Tun Saban. Tidak terdapat pusat pendidikan Islam secara formal di Pengkalan Hulu.[20] Masalahnya ialah kesan kurang mendapat pendidikan agama menyebabkan pengangan Islam yang sebenar tidak kukuh kerana masih terdapat amalan kurafat dan kepercayaan karut diamalkan oleh masyarakat di Pengkalan Hulu.[21]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

---

[20] Muhammad Hafizi Abu Hassan (2013) Sejarah Pengkalan Hulu : *Satu kajian tentang masalah sosial dalam kalangan masyarakat melayu muslim*. 1970 – 1990-an. Hal 43
[21] *Ibid.*

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Bertitik tolak daripada perbincangan di atas, ianya telah mendorong pengkaji untuk mengetahui sejauh manakalah sumbangan beliau dalam masyarakat Pengkalan Hulu.

Tumpuan utama dalam kajian ini akan diberikan terhadap sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam pendidikan Islam dan dakwahnya pada masyarakat Pengkalan Hulu.

1.4 Objektif Kajian

Kajian ini bertujuan untuk,

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1. Mengenalpasti latar belakang Tuan Guru Haji Abdul Latif pengasas pondok di Daerah Pengkalan Hulu
2. Mengenalpasti pemikiran Tuan Guru Haji Abdul Latif terhadap fatwa kerajaan negeri Perak
3. Menganalisis sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif sumbangannya pada masyarakat Pengkalan Hulu.

1.5 Persoalan Kajian

1. Apakah latar belakang Tuan Guru Haji Abdul Latif semasa hidupnya.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

2. Bagaimanakalah pemikiran Tuan Guru Haji Abdul Latif terhadap fatwa kerajaan Negeri Perak.
3. Sejauhmanakalah sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu.

1.6 Kepentingan Kajian

Pengetahuan tentang ketokohan dan sumbangannya yang besar dalam pendidikan Islam dan dakwahnya di Pengkalan Hulu dapat memberikan dan membuka minda generasi kini agar menghargai tokoh-tokoh ulama silam yang telah berjasa besar kepada masyarakat. Selain dari memenuhi keperluan akademik, kepentingan kajian ini adalah seperti berikut:

1. Mengenengahkan kepada masyarakat latar belakang Tuan Guru Haji Abdul Latif sebagai seorang intelektual Islam yang amat berjasa kepada penduduk Pengkalan Hulu Perak.
2. Mengenenagahkan pandangan Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam fatwa.
3. Menyoroti sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif kepada masyarakat Pengkalan Hulu terutama pada perkara yang berkaitan dengan pendidikan Islam dan dakwah.

Kajian ini diharap dapat menjelaskan kepada masyarakat sumbangan golongan ulama kepada mereka.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.7 Kajian Terdahulu

Terdapat beberapa kajian telah pun dijalankan mengenai peranan dan sumbangan yang di mainkan oleh ulama silam dalam mandaulatkan agama Islam di negara ini.

Hasil daripada pencarian kajian lepas, pengkaji mendapati kebanyakannya kajian yang telah dilakukan lebih menumpukan kepada negeri di Pantai Timur seperti Kelantan dan Terengganu dan terlalu sikit sedikit kajian terhadap peranan dan sumbangan ulama di negeri Perak.

Antara kajian lampau yang telah diteliti oleh pengkaji seperti kajian ulama golongan syed di Terengganu. Kajian ini membincangkan mengenai penyebaran Islam secara berterusan di seluruh pelosok dunia oleh ulama berketurunan Syed Alwiyyah yang berlandaskan kepada tiga sumber kekuatan iaitu pertama, Islam mempunyai kitab al-Quran sebagai perlembagaan umat Islam dulu kini dan selamanya.[22]

Kedua kekuatan sanad yang tidak boleh dipisahkan kerana Islam adalah ajaran yang disampaikan berdasarkan kepada kekuatan sanand yang tidak terputus. Ketiga kekuatan ahlul bait berketurunan Rasulullah SAW tersebar ke seluruh dunia.

---

[22] Aladin Mamat (2013). *Ulama golongan Syed di Terengganu : peranan dan sumbangan dalam perkembangan Islam*. UM Kuala Lumpur. Hal 336

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kajian ini juga turut membicarakan mengenai kedatangan ulama golongan Syed Alawiyyah ke Nusantara khususnya ke Tanah Melayu telah membawa suatu perubahan besar kepada masyarakat setempat.[23]

Keberkatan dan kesungguhan usaha dakwah mereka, menyebabkan Islam dijadikan agama rasmi oleh semua kerajaan yang ada di Nusantara seperti Kerajaan Melaka, Kerajaan Demak, Kerajaan samudera Pasai, Kerajaan Johor, Kerajaan Terengganu dan sebagainya[24].

Terdapat persamaan antara kajian tersebut dengan kajian penyelidik dari aspek kajian sejarah kedatangan Islam sehingga tertubuhnya sekolah pondok, namun kajian penyelidik lebih menumpukan kepada sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu Perak.

Kajian yang dijalankan oleh Wan Zulkifli Wan Hassan & Azizi Umar bertajuk sumbangan ulama Nusantara di Terengganu dalam mengembangkan mazahab Shafi`e. Kajian ini menumpukan kepada sumbangan ulama Nusantara yang bermazhab Shafi`e dalam mengembangkan Islam dan pengamalan Mazhab di negeri Terengganu.[25] Perbezaannya ialah kajian ini akan mengkhususkan penumpuan kepada Tuan Guru Haji Abdul Latif sebagai salah seorang ulama yang bermazhab Syafi`e di negeri Perak.

---

[23] *Ibid*
[24] *Ibid.*
[25]Wan Zulkifli Wan Hassan & Azizi Umar (2011), Prosiding Nadwah Ulama Nusantara (NUN) IV: *Ulama Pemacu Transformasi Negara.* Hal 456

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Raihaniah Zakaria dalam kajian sarjana beliau yang bertajuk Tuan Guru Haji Zakaria bin Ismail : Sumbangannya dalam bidang pendidikan dan politak Islam di negeri Kelantan.[26] Kajian ini menyentuh dengan terperinci mengenai sumbangan yang dimainkan oleh Tuan Guru Haji Zakaria bin Ismail dalam bidang pendidikan dan politik Islam di negeri Kelantan. Perbezaannya ialah kajian ini akan menumpukan kepada sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu Perak dan tidak tertumpu kepada politik di negeri Perak.

Nornajwa Ghazali dalam kajian sarjananya yang bertajuk sumbangan Syeikh Abu Bakar Ash`ari dalam bidang tafsir : kajian terhadap intisari tafsir juzuk `amma. Kajian ini menyatakan bahawa Syeikh Abu Bakar adalah salah seorang tokoh *mufassir*di Tanah Melayu serta mempunyai daya intelektual yang tinggi apabila berjaya menghasilkan Intsari Tafsir Juzuk Amma. Perbezaannya ialah kajian ini memfokuskan kepada sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu Perak dan beliau tidak meninggalakan sebarang karya. Faisal Ahmad Shah dalam makalah yang bertajuk Sumbangan Syeikh Mohamed Idris al-Marbawi Dalam Penentuan Identiti Perawi: Tumpuan Kepada Kitab Bahr al-Madhi. Makalah ni menumpukan kepada kesungguhan dan pengorbanan beliau menghasilkan tiga buah kitab hadis dalam tulisan jawi iaitu Bahr al-Madhi, Bulughal-Maram dan Kitab Idangan Guru Sahih Bukhari dan Muslim.[27]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

---

[26]Raihaniah Zakaria (2007) *Tuan Guru Haji Zakaria bin Ismail*. Disertasi Sarjana. Jabatan Akidah dan Pemikiran Islam bahagian pengajian ulsuluddin.Akademi pengajian Islam.Universiti Malaysia. Kuala Lumpur.

[27]Faisal Ahmad Shah (tt) *Sumbangan Syeikh Mohamed Idris al-Marbawi Dalam Penentuan Identiti Perawi:* Tumpuan Kepada Kitab Bahr al-Madhi. Hal 11

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Walaupun Syeikh Mohamed Idris al-Marbawi merupakan seorang ulama negeri Perak namun perbezaan kajian tersebut dengan kajian ini ialah memfokuskan kepada sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu Perak.

Sepanjang pencarian bahan, pengkaji menemui satu makalah yang bertajuk Tuan Guru Haji Abdul Latif bin Abdul Rahman: Intelektual Pembangunan Pendidikan Islam di Negeri Perak. Kajian ini menumpukan kepada ketokohan Tuan Guru dalam pelbagai disiplin ilmu serta sumbangan yang dicurahkan kepada masyaraka.

Terdapat persamaan antara kajian yang akan dijalankan oleh pengkaji. Namun kajian ini hanyalah berbentuk makalah dan skop perbahasannya boleh di perluaskan lagi.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.8 Skop Kajian

Kajian ini adalah satu penyelidikan bagi melihat sumbangan yang dimainkan oleh Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam membangunkan institut pengajian pondok di Pengkalan Hulu. Kajian ini akan memfokuskan kepada pemikiran dan sumbangan beliau kepada masyarakat Pengkalan Hulu Perak sehingga kembali ke pangkuan Ilahi. Sejarah atau riwayat hidupnya juga akan diberi perhatian kerana dianggap signifikan bagi latar belakan kajian.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Tempoh 47 tahun merupakan ruang masa yang lama dan menarik untuk dikaji, terutama sejauhmanakalah kecekalan Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam memberi pendidikan kepada masyarakat dan pelajarnya.

Bagi mendapatkan maklumat mengenai tokoh, kajian lapangan di Pengkalan Hulu dan pondok Pak Teh dipilih sebagai skop kajian. Hal ini bagi mengetahui sumbagan beliau kepada masyarakat setempat dan dalam melahirkan generasi ulama di negeri Perak.

1.9 Metodologi Penyelidikan

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Peranan metodologi dalam penyelidikan ilmiah merupakan suatu perkara penting dan teknik dalam mendapatkan data dan fakta yang berkaitan secara sistematik.[28] Metodologi boleh diertikan sebagai ilmu atau cara mengadakan satu penelitian.[29] Menurut Koentjaraningrat (1986) metod merupakan cara bekerja dalam memahami objek yang menjadi penelitian.[30]

[28] Imam Barnad (1975) *Arti dan Metod sejarah pendidikan*. Yogyakarta Yayasan Penerbitan FIKP-IKIP, hal 51.
[29] Imam Barnad (1975)*Op.cit*
[30] Koentjaraningrat (1986) *metod-metod penelitian masyarakat*. Jakarta, Penerbit Pt Gramedia, Hal 7

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.9.1 Metod Pengumpulan Data

Dalam menyelesaikan dan menyempurnakan kajian kini pengkaji menggunakan metod yang sesuai berpandukan teori penyelidikan. Bagi mendapatkan fakta berkaitan kajian, dua metod digunakan iaitu metod perpustakaan dan metod temubual.

(a) Perpustakaan (*Library Research*)

Penyelidikan dalam kajian ini adalah berdasarkan kajian perpustakaan.

Pengkaji menggunakan metode ini bagi mendapatkan bahan dari buku-buku yang bersangkutan dengan kajian terutama yang bersangkutan dengan sejarah pendidikan Islam di negeri Perak dan sejarah hidup tokoh.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Bagi tujuan yang dinyatakan di atas pengkaji mengunjungi beberapa buah perpustakaan antaranya ialah Perpustakaan Desa Tapah Road Perak, Perpustakaan Universiti Perguruan Sultan Idris Tanjung Malim, Perpustakaan Awan negeri Perak (Ipoh).

Pengkaji turut mengunjungi Perpustakaan Kementerian Pendidikan Putra Jaya, Perpustakaan Universiti Malaya, Perpustakaan Universiti Kebangsaan Malaysia.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

(b) Temu Bual

Temubual merupakan satu komunikasi yang berlaku dimana penemubual mengemukakan soalan dengan tujuan memperolehi maklumat yang dikehendaki daripada responden.[31] Metode temu bual digunakan dalam kajian ini bertujuan bagi menapatkan maklumat atau keterangan serta pendirian secara lisan dari seorang responden terhadap kajian yang ingin dikaji oleh pengkaji.

Responden yang dipilih terdiri daripada empat katagori. Pertama membabitkan warisnya iaitu Ishak Syirazi bin Abdul Latif (anak), Zakaria Ansori bin Abdul Latif (anak) dan Subhiyyah bt Abdul Latif (anak). Pengkaji juga akan menemubual adik perempuan beliau yang bernama Rahimah.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Katagori Kedua pula terdiri dari rakan atau tenaga pengajar di Pondok Pak Teh iaitu Sohibus Samahah Mufti Kerajaan negeri Perak Ustaz Harussani bin Zakaria Sohibus Samahah Timbalan Mufti Kerajaan negeri Perak Ustaz Zambri bin Hashim , Ustaz Mad Dali bin Razali (ahli Majlis Fatwa negeri Perak), Ustaz Othman (tenaga pengajar).

Katagori ketiga pula merupakan anak muridnya iaitu Ustaz Mohd Zairil (pendakwah bebas di kawasan Tapah), Ustaz Fauzi (ketua *mutalaah*) Ustaz Fahmi (pengetua Maahad Tahfiz Air Jernih Gerik Perak) dan Ustaz Fakhri (pengetua Maahad Tahfiz Ad-Din Pengkalan Hulu).

---

[31]Syed Arabi Idid, Dr (1992), *Kaedah Penyelididkan Komunikasi dan Sains Sosial*. Kuala Lumpur : DBP, Hal 69.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Manakala katagori keempat pula ialah beberapa orang ahli Qariah masjid dalam dearah Pengkalan Hulu. Pengkaji memilih mereka sebagai responden kajian adalah kerana, mereka amat rapat dengan tokoh yang dikaji. Sudah tentu setiap persoalan yang diajukan dapat dijawab dengan baik dan tepat.

1.9.2 Metod Analisis Data

Metode analisis data merupakan satu penganalisian terhadap fakta-fakta yang diperolehi serta dikumpulkan oleh pengkaji. Analisis yang dilakukan ialah dengan cara membuat perbandingan antara data melalui kaedah pengumpulan data. Metod yang dipilih pengkaji adalah metod induktif dan metod deduktif.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

(a) Metod Induktif

Metod bermaksud pola pemikiran yang menjurus kepada pencarian pembuktian perkara-perkara yang bersifat khusus kepada dalil yang bersifat umum.[32] Perkataan induktif diambil dari bahasa Latin, *Inducere*yang beerti “ membawa atau menuju kearah”. Manakala pemikiran induktif pula ialah menjadikan sesuatu pernyataan yang bersifat khusus kepada pernyataan yang bersifat umum.[33]

---

[32]Imam Barnadib (1975) *Arti dan Metod sejarah pendidikan*. Yogyakarta Yayasan Penerbitan FIKP-IKIP, hal 52 -53.

[33]Mohd Michael Abdullah (1995) , *Pemikiran kritis*. Kuala Lumpur : DBP Kementerian Pendidikan Malaysia, Hal 103

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Oleh yang demikian pengkaji menggunakan metod ini dalam membuat kesimpulan bahawa sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif berlaku sehingga berjaya menjadikan masyarakat Pengkalan Hulu sebuah masyarakat yang mencintai ilmu agama dan berjaya melahirkan ramai cendiakawan Islam.

(b) Metod Deduktif

Metod Deduktif bermakna cara menganalisa dan menyediakan hasil penulisan yang berpandukan kepada pola berfikir serta mencari pembuktian dangan berpegang kepada dalil-dalil umum terhadap perkara-perkara yang khusus.[34]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pengkaji membuat penganalisian berdasarkan kepada sumber primer dan sumber sekunder yang diperolehi. Kedua-dua sumber ini bertujuan bagi mendapatkan gambaran sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif pada masyarakat Pengkalan Hulu Perak.

1.9.3 Data Primer

Menurut Sugiyono, sumber primer ini berupa catatan hasil temu bual yang diperoleh melalui temu bual yang dijalankan oleh sesorang pengkaji. Manakala dalam kajian ini data primer diperolehi daripada kajian lapangan dan temu bual. Hal ini bagi bertujuan untuk menganalisis sempel kajian tersebut.[35]

---

[34] *Op.cit*, Hal 52
[35] Sugiyono. (2012) *Metode Penelitian Kuantitatif Kualitatif dan R&B*. Bandung: Alfabeta. Hal 225

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.9.4 Data Sekunder

Data sekunder adalah data yang tidak memberikan informasi secara langsung kepada pengumpul data. Data sekunder ini merupakan hasil pengolahan lebih lanjut dari data primer yang disajikan dalam bentuk lain atau dari orang lain.[36] Data ini bertujuan untuk menyokong infomasi dari data primer yang diperoleh dari temu bual, maupun dari observasi terus ke lapangan. Pengkaji menggunakan data sekunder hasil dari kajian perpustakaan.

1.10 Sistematika Penulisan

Pada bahagian ini pengkaji akan membahagikan disertasi kepada lima bab.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Bab Pertama

Dalam bab ini pengkaji akan membahaskan perkara yang menyentuh latar belakang, permasalahan kajian, persoalan kajian, objektif kajian, skop kajian, metodologi penyelidikan, metod analisis data dan sistematika penulisan.

[36] *Ibid*

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Bab Kedua

Pada bab ini pengkaji akan memfokuskan perbincangan terhadap latar belakang Tuan Guru Haji Abdul Latif.

Bab Ketiga

Bab ketiga kajian ini akan menumpukan kepada pemikiran Tuan Guru Haji Abdul Latif dalam fatwa kerajaan Negeri Perak.

Bab Keempat

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Dalam bab keempat ini pengkaji akan menganalisis sumbangan Tuan Guru Haji Abdul Latif kepada masyarakat Pengkalan Hulu.

Bab Kelima

Bab kelima ini merupakan bab penutup atau kesimpulan. Dalam bab ini pengkaji akan membuat kesimpulan serta saranan bagi pihak berwajib bagi memartabatkan pendidikan terutamanya di negeri Perak.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.11 Kesimpulan

Ulama adalah seorang yang ahli (pakar) dalam pengetahuan agama Islam.[37] Ulama juga dikenali dengan panggilan Intelek Islam, Mereka merupakan insan yang memiliki keilmuan akhirat yang mantap serta diwarisi turun temurun serta mempunyai ketinggian ilmu dan beramal dengan ilmu yang dimiliki.

Malahan mereka juga mempunyai personaliti baik sewaktu berinteraksi dengan masyarakat. Kerana itulah mereka sepatutnya memainkan peranan yang sangat penting dalam pembangunan sesebuah masyarakat.[38] Usaha murni ulama dalam menyebarkan agama Islam kepada kumpulan sasaran berpandukan dakwah Rasulullah S.A.W merupakan satu tuntutan yang mesti dilaksanakan dalam Islam.[39]

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Matlamat penyebaran dakwah boleh dibahagikan kepada beberapa bahagian, antaranya ialah mengajak menusia bertakwa dan menjauhkan kemaksiatan, meninggikan syiar Islam, menghapuskan kesyirikan, membimbing golongan jahil dan memberi peringatan. Secara umumnya matlamat penyebaran dakwah saling berkait rapat antara satu sama lain. Sekiranya salah satu matlamat itu tidak dipedulikan maka akan berlaku ketidak sempurnaan dalam usaha dakwah.[40]

---

[37]Noresah bt. Baharom et al. (2015), *Kamus Dewan* Edisi ketiga. Kuala Lumpur.DBP. Hal 1511
[38]Mohd Solleh Abdul Razak (2011) *Wasiat sebelum dirimu bergelar ulama*. Kuala Lumpur. Telaga Biru. Hal XV
[39]Abdul Munir Ismail (2014) *Dakwah satu tuntutan dalam Islam*. Tanjong Malim. UPSi.Hal 1.
[40] Op.cit Hal 7

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kedatangan Islam ke Nusantara juga berkait rapat dengan aktiviti dakwah oleh pedagang Arab dan Farsi yang datang berniaga di rantau ini. Kedatangan pedagang-pedagang dari Asia Barat ini adalah bertujuan untuk mendapatkan bekalan seperti kapur barus, rempah ratus dan sebagainya untuk dipasarkan di Asia Barat.[41] Dengan usaha dakwah yang dilakukan maka bermulalah pendidikan Islam di rantau ini.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

[41]Mohd Yusof Ahmad (2015*) Institut pendidikan al-Quran di Malaysia*.Kuala Lumpur DBP. Hal 41

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi